

Nr 22.

Ankom till riksdagens kansli den 2 april 1940 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen om aktiebolag.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 186, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Wallén* föreslagit, att riksdagen måtte besluta hemställa hos Kungl. Maj:t om skyndsamt utredning och förslag till ändrade lagbestämmelser rörande befogenhet att utöva vissa funktioner respektive äga aktier i svenska aktiebolag.

I motionen anför motionären:

I olika stadganden i gällande aktiebolagslag förutsättes, att vissa funktioner framför allt i samband med stiftande och förvaltning av aktiebolag få utövas allenast av här i riket *bosatta svenska undersåtar* samt att i vissa fall aktier få ägas endast av *svenska undersåtar*.

Såsom allmänt känt är hava under sista tiden sådana händelser inträffat, som visa, att en skärpning eller ändring av lagens bestämmelser i det allmännas intresse vore synnerligen befogat.

Det torde sålunda vara ett allmänt intresse, att gällande lagbestämmelser i olika lagar och författningar på så sätt kompletteras, att endast sådana personer, *som fullgöra skattskyldighet till stat och kommun i Sverige*, få utföra ovan angivna funktioner, respektive äga sådana aktier i svenska aktiebolag, för vilka bestämmelser finnas stadgade, att de skola innehavas av svensk undersåte.

Mitt förslag innebär sålunda, att uttrycket »svensk undersåte» i samtliga tillämpliga fall i lagbestämmelserna utbytes mot »i Sverige *skattskrivnen* svensk undersåte» eller dylikt.

I lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag stadgas, att stiftare av aktiebolag skola vara *här i riket bosatta svenska undersåtar* och till antalet minst fem (4 §). Om ledamot i aktiebolags styrelse är föreskrivet, att han skall vara *här i riket bosatt svensk medborgare*, där ej för särskilt fall Konungen medger, att styrelsen må till viss del, ej överstigande en tredjedel av hela antalet, bestå av medborgare i annat land eller å utrikes ort bosatta svenska medborgare (57 §). Vad som är stadgat om styrelseledamot äger motsvarande tillämpning å suppleant i styrelsen (71 §). Beträffande likvidatorer finnas föreskrifter som överensstämna med dem angående styrelseledamot (104 §). I ansökan om aktiebolags registrering skola uppgivas bland annat stiftarnas och styrelseledamöternas samt, där suppleanter i styrelsen utsetts, deras fullständiga namn ävensom nationalitet och hemvist (23 §). Sker ändring i styrelsens sammansättning eller ändrar styrelseledamot sitt hem-

vist, skall styrelsen därom ofördröjligen göra anmälan för registrering (65 §). Finnes aktiebolag sakna till registret anmäld, behörig styrelse, är aktieägare eller borgenär så ock vissa andra personer berättigade att hos rätten eller domaren göra ansökan, att bolaget må förklaras skyldigt att träda i likvidation (99 §). För styrelseledamot eller annan, som vid anmälan till registrering mot bättre vetande meddelar oriktig uppgift, samt för styrelseledamot som underlåter att iakttaga föreskriften i 65 § finnes straff stadgat (132 och 133 §§).

Bestämmelser som ansluta sig till aktiebolagslagens nyssberörda stadganden finnas i åtskilliga andra lagar, exempelvis i lagarna den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar samt om bankrörelse ävensom lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse.

Enligt bestämmelse i aktiebolagslagen skola å aktierna utfärdas brev, vilka ställas till viss man, där ej Konungen för särskilt fall medgiver, att breven må ställas till innehavaren (3 §). Där aktiebrev skola ställas till viss man, må i bolagsordningen intagas förbehåll, varigenom rätten för aktiebolag eller annan samfällighet eller för annan än *här i riket bosatt svensk medborgare* att genom teckning eller överlåtelse förvärva aktie inskränkes (52 §). Lagen om bankrörelse innehåller föreskrift, att aktieägarna i bankaktiebolag skola vara *svenska medborgare* (17 §).

Föreskrift, att ledamot av aktiebolags styrelse skall vara i Sverige bosatt svensk undersäte, där ej för särskilt fall Konungen medgivit undantag, fanns redan i lagen om aktiebolag den 28 juni 1895 (40 §). Av den kommitté som utarbetat förslag till denna lag motiverades bestämmelsen på följande sätt:

Att ett aktiebolags representanter i allmänhet böra vara det lands undersåtar, i vilket bolaget utövar sin verksamhet, och inom landet bosatta, torde få anses såsom en självklar regel. — — —

I vissa fall, såsom då utländskt kapital i någon högre grad är intresserat i ett svenskt affärsföretag, lärer det emellertid bliva nödigt medgiva utländsk man rätt att ingå såsom ledamot av bolagets styrelse. Till förebyggande av missförhållanden torde det dock ej kunna tillåtas utländsk man — eller å utrikes ort bosatt svensk undersäte, som i detta avseende skäligen kan likställas med utlänningen, — att ingå såsom ledamot i aktiebolags styrelse utan Konungens tillstånd för varje särskilt fall. Dispensrätten har dessutom begränsats därhän, att å utländsk ort bosatta styrelseledamöter ej må utgöra mera än en tredjedel av hela antalet.

Beträffande stiftarna innehöll den äldre aktiebolagslagen allenast stadgande, att de skulle vara här i riket bosatta och till antalet minst fem (9 §). Den häremot svarande bestämmelsen i nu gällande aktiebolagslag erhöi sin slutliga lydelse under riksdagsbehandlingen efter yttrande av lagutskottet, vilket förordade att stiftare av aktiebolag, vilka i vissa fall äro underkastade såväl kriminellt ansvar som ersättningsskyldighet, skola vara svenska undersåtar (utl. nr 44 år 1910).

Motsvarighet till ovannämnda bestämmelse i 52 § aktiebolagslagen om

inskränkning i rätten att förvärva aktier fanns icke i det till lagrådet år 1909 remitterade förslaget till lag om aktiebolag. Vid sin granskning av detta förslag (50 §) anförde lagrådet bland annat (se prop. 1910 nr 54 sid. 84—85):

Enligt förslaget må rättigheten att förfoga över aktie icke i bolagsordningen inskränkas på annat sätt, än att förbehåll må för vissa fall göras om lösningsrätt vid akties övergång till ny ägare. Det torde dock vara nödigt, att lagen ej uppställer hinder för aktiebolag att jämväl inskränka rätten att förfoga över aktie i den mån, sådant erfordras till förekommande därav, att utländska medborgare förskaffa sig inflytande i svenskt aktiebolag. Även om ett förbehåll i sådant avseende ej kan anses vara i allmänhet erforderligt, kunna dock fall inträffa, då det blir i bolagets intresse nödigt. Såsom exempel kan anföras, hurusom för ett bolag, som söker understöd av statsmedel, dettas erhållande kan komma att göras beroende därav, att förbehåll, varom nu är sagt, intages i bolagsordningen. Ett förbehåll, gällande utländsk man, skulle kunna kringgåås, därest det icke omfattar jämväl aktiebolag eller annan samfällighet, däri det huvudsakligaste inflytandet kan utövas av utländska män.

På grund av det sålunda anförda hemställes, att i 50 § medgives, att i bolagsordningen må kunna intagas bestämmelse, enligt vilken möjligheten att genom teckning eller överlåtelse förvärva aktie för aktiebolag eller annan samfällighet eller för utländsk man inskränkes.

I det för riksdagen framlagda förslaget erhöll bestämmelsen därefter sin nuvarande utformning. Till motivering härför anförde departementschefen (prop. sid. 138):

Till vad lagrådet vid 50 § (52 §) hemställt har jag endast att tillägga, att det skäligen bör tillåtas aktiebolag att från rätten att förvärva aktie i bolaget utestänga icke blott — såsom lagrådet föreslagit — aktiebolag och annan samfällighet samt utländsk man, utan ock svensk medborgare, som är bosatt utomlands. Ett lagbud i denna riktning förutsattes ock i det förslag till bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande av mineralfyndighet å viss kronojord, vilket kommer att bifogas Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändring i gruvestadgan m. m. I det förra av dessa båda förslag är nämligen intaget ett stadgande av innehåll, att så kallat gruvdrifttillstånd icke må meddelas annan än, bland andra, behörigen registrerat aktiebolag, vars bolagsordning föreskriver, att aktie icke må utan Konungens tillstånd tecknas av eller överlåtas å andra än i Sverige bosatta svenska män.

Departementschefens sistberörda uttalande syftar på 17 § i ett genom propositionen nr 51 för 1910 års riksdag framlagt förslag till bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande av mineralfyndighet å viss kronojord. Denna proposition blev emellertid av riksdagen avslagen (se riksdagens skrivelse nr 153 år 1910).

Lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag stadgar förbud för utländska medborgare, samfälligheter och stiftelser att utan Kungl. Maj:ts tillstånd här i riket förvärva fast egendom eller gruva eller idka gruvdrift (1 §). Lagens syfte att skydda de svenska naturtillgångarna mot obehörig exploa-

tering från utlänningars sida har krävt en utvidgning av förbudet jämväl till vissa svenska samfälligheter, i vilka ett utländskt inflytande kan tänkas förekomma. Utan Kungl. Maj:ts tillstånd kan sålunda — med vissa i lagen närmare angivna undantag — svenskt handelsbolag vari finnes utländsk bolagsman, svenskt aktiebolag vars aktiebrev må ställas till innehavaren eller svensk ekonomisk förening icke här i riket förvärva fast egendom, inmuta mineralfyndighet, förvärva eller bearbeta inmutad mineralfyndighet eller idka gruvdrift (2 §).

Samma bestämmelser gälla i fråga om svenskt aktiebolag vars aktiebrev skola vara ställda till viss man. I fråga om dessa senare bolag göres emellertid inskränkningen i rätten till egendomsförvärv och gruvdrift beroende av huruvida bolaget i sin bolagsordning intagit förbehåll av visst slag. Rörande detta förbehåll innehåller lagen, att genom detsamma skall, där det ej innefattar strängare föreskrifter, bestämmas att allenast viss del, vid varje tid mindre än en femtedel, av bolagets aktier eller, om aktier med olika röstvärde finnas, allenast så många aktier, att de vid varje tid motsvara viss del, mindre än två femtedelar, av hela aktiekapitalet och tillika röstetalet för dem utgör viss del, vid varje tid mindre än en femtedel, av röstetalet för bolagets samtliga aktier, må genom teckning eller överlåtelse förvärfvas av utländsk medborgare, samfällighet eller stiftelse eller av vissa svenska samfälligheter, nämligen sådana som enligt vad förut sagts icke utan tillstånd få förvärva fast egendom. Har dylikt förbehåll intagits i bolagsordningen äger bolaget således förvärva fastighet och gruvegendom samt idka gruvdrift (2 § i dess lydelse enligt en lagändring år 1934). Ändring av bolagsordning i vad den innefattar förbehåll av nu angivet slag må ej vidtagas utan Konungens medgivande.

En särskild lag den 7 juni 1934 om bulvanförhållande i fråga om aktier i vissa bolag avser att motarbete bulvanförhållanden i fråga om aktier genom bestämmelser om straff för den som med avseende å aktier är bulvan för någon som enligt lag ej må förvärva aktierna. I 1 § i denna lag stadgas sålunda, att där ett enligt lag gällande förbud för utländsk medborgare, samfällighet eller stiftelse eller svensk samfällighet att förvärva aktier i vissa svenska aktiebolag kringgås därigenom att någon är bulvan för annan mot vilken förbudet är gällande, i det han huvudsakligen för dennes räkning framträder såsom ägare av aktierna, straffas den som sålunda är bulvan. Är bulvanen bolag eller annan samfällighet eller stiftelse, kan styrelseledamot straffas.

Fysisk person är skyldig att erlägga skatt för inkomst, såvitt avser tid under vilken han varit här i riket bosatt, för all inkomst som av honom här i riket eller å utländsk ort förvärvats. För tid under vilken han ej varit här i riket bosatt åvilas motsvarande skyldighet honom: för inkomst av här belägen fastighet; för inkomst av rörelse som här bedrivits; för härifrån uppburen, genom verksamhet här i riket förvärvad inkomst av tjänst;

samt för vinst å icke yrkesmässig avyttring av fastighet eller rörelse här i riket eller tillbehör till sådan fastighet eller rörelse. För sistnämnda tid föreligger skyldighet att erlægga statlig inkomstskatt jämväl för inkomst genom utdelning å aktier och andelar i ekonomiska föreningar, såvitt företagen äro svenska, samt för vissa skatterestitutioner (53 § 1 mom. a. kommunalskattelagen den 28 september 1928 samt 6 § 1 mom. a. förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt av samma dag). Från dessa bestämmelser medgivnas vissa i nyssnämnda lagrum angivna undantag.

Enligt kommunalskattelagen (4 §) utgöres fastighetsskatt för all inom riket belägen fastighet med vissa i lagens 5 § upptagna undantag. Skattskyldighet för förmögenhet åvilar enligt förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt fysiska personer, vilka varit här i riket bosatta vid beskattningsårets utgång, för all förmögenhet som de vid beskattningsårets utgång ägt vare sig här i riket eller å utländsk ort. Motsvarande skattskyldighet beträffande fysiska personer, vilka icke varit här i riket bosatta vid beskattningsårets utgång, omfattar endast den förmögenhet som de vid beskattningsårets utgång haft här i riket nedlagd (12 § 1 mom. a och c).

Motionären har icke närmare angivit något skäl, varför befogenheten att utöva vissa funktioner i svenska aktiebolag skulle knytas samman med bestämmelserna om skyldighet att erlægga skatt här i riket. Såvitt utskottet kunnat finna saknas också anledning till en lagändring i sådan riktning.

Utskottet.

Vad beträffar rätten att äga aktier i dylika bolag är att märka att 1916 års lag om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag upptager bestämmelser i syfte att skydda svenska naturtillgångar mot exploatering av utlänningar. I fråga om svenska medborgare gör denna lag ej någon skillnad mellan dem som äro samt dem som icke äro här i riket bosatta. Däremot kan enligt aktiebolagslagen i bolagsordningen för svenskt aktiebolag intagas förbehåll, varigenom rätten att genom teckning eller överlåtelse förvärva aktier i bolaget inskränkes beträffande svenska medborgare som ej äro här i riket bosatta. Ändring i nu berörda bestämmelser torde icke vara påkallad.

Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 2 april 1940.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter*, *Gärde*, *Karl Emil Johanson*, *Wagnsson**,
Karl Johan Olsson, *Brandt*, *Verner Andersson** och *Ahlkvist*:

från andra kammaren: herrar *Hedlund* i Östersund och *Lindmark*, fru *Östlund** samt herrar *Olsson* i Mellerud, *Lindberg* i Stockholm, *Dahlbäck*, *Hansson* i Vännäsby och *Gustafsson* i Lekåsa.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.